УДК 334.732.2

**Добровольська О.В.**
*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*

# МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА СТАНДАРТИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

# INTERNATIONAL EXPERIENCE AND STANDARDS GOVERNING THE ACTIVITIES OF CREDIT UNIONS

**АНОТАЦІЯ**

Дослідженню проблем регулювання діяльності кредитних спілок в Україні та вивченню світового міжнародного досвіду присвячено чимало наукових досліджень. У світовій практиці регулювання діяльності кредитних установ існує багато методик оцінки їхнього фінансового стану та діяльності, які застосовуються в різних економічних умовах. У статті нами розглянуто декілька систем оцінки, які найбільш відомі у світі: Базель I та Базель II, CAMEL, PEARLS, порівняльний аналіз та рейтингова оцінка.

**Ключові слова:** кредитні спілки, фінансовий стан кредитних спілок, системи оцінки кредитних спілок, Базель, CAMEL, PEARLS, рейтинг кредитних спілок.

**АННОТАЦИЯ**

Исследованию проблем регулирования деятельности кредитных союзов в Украине и изучению мирового международного опыта посвящено много научных исследований. В мировой практике регулирования деятельности кредитных учреждений существует много методик оценки их финансового состояния и деятельности, которые применяются в разных экономических условиях. В статье нами рассмотрены несколько систем оценки, которые наиболее известны в мире: Базель I и Базель II, CAMEL, PEARLS, сравнительный анализ и рейтинговая оценка.

**Ключевые слова:** кредитные союзы, финансовое состояние кредитных союзов, системы оценки кредитных союзов, Базель, CAMEL, PEARLS, рейтинг кредитных союзов.

**ANNOTATION**

Studies of regulation of credit unions in Ukraine and studying the world of international experience is dedicated to many scientific studies. In the world practice of regulation of credit agencies there are many methods to assess their financial situation and the activities that are applied in different economic conditions. In the article we have considered several evaluation systems that are most famous in the world: the Basel I and Basel II, CAMEL, PEARLS, comparative analysis and rating assessment.

**Keywords:** credit unions, financial condition of credit unions, system of evaluation of credit unions, Basel, CAMEL, PEARLS, rating of credit unions.

**Постановка проблеми.** Проблема виміру ризиків і методи зниження їхнього впливу на результати фінансово-комерційної діяльності кредитних спілок привертає увагу економістів як з теоретичної точки зору, так і з практичної. Посиленню уваги до цієї проблеми за кордоном сприяла низка банкрутств кредитних спілок, хеджевих фондів та інституціональних інвесторів, що спостерігалися протягом останніх 20 років. У кожному із цих випадків можна виявити безпосередні причини збитків і банкрутства. Це і непрофесійне ведення справи, і невиправдане прагнення отримати прибуток з угод з високим рівнем ризику, недооблік стану ринку і нових тенденцій на ньому тощо. Однак можна сформулювати деякі загальні положення. Насамперед це зростання волатильності на фінансових ринках, посилення конкуренції між кредитними установами, зокрема кредитними спілками, зміна структури кредитних установ в окремих країнах (злиття банків, об'єднання кредитних організацій зі страховими компаніями тощо), виникнення нових ринків і видів бізнесу, підвищення рівня залежності між фінансовими ринками. Імовірно, зіграло роль і те, що загальноприйняті правила нагляду за діяльністю кредитних установ виявилися неадекватними практиці.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженню проблем регулювання діяльності кредитних спілок в Україні та вивченню світового міжнародного досвіду присвячені праці багатьох науковців: О. Василика, Н. Внукової, В. Зіновчука, В. Гончаренко, О. Гриценко, М. Маліка, М. Кропивка, Ю. Ушкаренко, В. Шелудько та інших. Проте в українській економічній літературі ще немає комплексного дослідження методик оцінки фінансового стану та ефективності діяльності кредитних спілок.

**Постановка завдання.** Метою статті є визначення методики оцінки фінансового стану та ефективності діяльності кредитних спілок в Україні на основі використання світового міжнародного досвіду.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У світовій практиці регулювання діяльності кредитних установ існує багато методик оцінки їхнього фінансового стану та діяльності, які застосовуються в різних економічних умовах. Розглянемо декілька систем оцінки, які найбільш відомі у світі, та порівняємо їх за ключовими показниками.

I. У 1988 р. Базельський комітет затвердив та підписав угоду «Базель I», яка стосується не тільки банків, а й усіх кредитних установ. Вона називалася «Міжнародна конвергенція щодо вимірювання та вимог до капіталу» і передбачала ліквідацію нерівноправного становища банків, зумовленого різними вимогами до рівня достатності капіталу. За цією угодою банки повинні були досягти до кінця 1992 р. капіталу у розмірі 8%. У цілому Базельський комітет розробляє лише загальні підходи та стандарти і не втручається у процеси нагляду в різних країнах.

У 2004 р. Базельський комітет банківського нагляду затвердив нові нормативи резервного

капіталу («Базель II»), які набрали чинності у 2006 р. За ними повинні діяти банки та кредитні установи країн ЄС, так звана група десяти країн G-10 та інших країн, які запровадять їх добровільно. Базельська угода щодо власного капіталу складається з трьох розділів: визначення мінімального обсягу капіталу; взаємовідносини між банками і регулюючими органами; стандарт інформаційної прозорості фінансових інститутів. Кожна із вимог даної угоди повинна сприяти підвищенню доцільності світового фінансового ринку та вдосконаленню механізмів контролю ризиків [2, с. 5].

Відповідно до Базельської угоди будь-які кредитні операції (надання кредитів, інвестиції, придбання державних цінних паперів тощо) вимагають резервування певного обсягу капіталу для покриття можливих збитків. Сума у відсотках до кредитів встановлюється за системою коефіцієнтів залежно від ризиків. За наявним кредитним рейтингом позичальників (клієнтів), який визначається відповідною рейтинговою компанією, будуть застосовуватися розміри базових коефіцієнтів.

Базова ставка коефіцієнта 100% означає, що 8% від кредиту повинно бути зарезервовано. Коефіцієнт 0% не вимагає резервування коштів. Проміжні коефіцієнти 20% і 50% використовуються при кредитуванні банків і корпорацій, які вважаються стабільними і мають високі рейтинги.

Коефіцієнт 150% вимагає наявності 12% коштів від суми кредиту і застосовується до клієнта з низьким зовнішнім рейтингом та при затриманні оплати клієнтом більш, ніж на 90 днів.

Як зазначається в листі НБУ від 30.12.2004 № 42-412/4010-13749, вітчизняне банківське законодавство базується на «Базель I» за винятком поправки щодо включення ринкових ризиків від 1996 року. Останній факт пояснюється обмеженістю ринкових ризиків в українських банках, а також «переконаністю у тому, що існуючі економічні нормативи враховують різні компоненти ринкового ризику, але у спосіб, що відрізняється від запропонованого Базельським комітетом». Зокрема, чутливість банку до ринкового ризику перевіряється системою рейтингування «CAMELS». В Україні також не імплементовані такі елементи «Базель I», як гібридний капітал в рамках регулятивного капіталу та оцінка ризику дефолту контрагента в новітніх позабалансових операціях. Проте використання останніх операцій взагалі ще не передбачено вітчизняним законодавством. Окрім цього частково змінені коефіцієнти ризику. «Базель I» зазнав швидкого та значного поширення. Але в зв'язку зі швидким розвитком банківського сектора в 1990х роках, у зазначеній рекомендації виявилось з часом все більше недоліків, які спричинили невідповідність вимог до рівня резервів капіталу раціонально обґрунтованому розміру. Внаслідок цього, резерви в розмірі 8%, утворені для кредиту, наданому контрагенту з високим рейтингом, були надто високими (надкапіталізація банку), а для контрагента з низьким рейтингом були надто низькими (недокапіталізація банку). Це примусило Комітет зробити наступний крок у напрямі забезпечення стабільності та солідності міжнародної фінансової системи та розпочати консультацію щодо «Базель II». «Базель I» продовжував бути чинним паралельно до «Базель II» аж до його об'єднання із останнім документом у загальну версію «Базель II» у червні 2006 року.

II. Система CAMEL заснована на оцінці п'яти показників діяльності кредитної установи:

- адекватності капіталу (C);
- якості активів (A);
- якості управління, менеджменту (M);
- дохідності (E);
- якості управління ліквідністю, активами/пасивами (L) [1, с. 19].

Класичний варіант системи CAMEL з часом удосконалюється. На заході створено систему, де S – чутливість фінансового ринку до багатьох факторів.

CAMELS планувалося використовувати як внутрішній інструмент контролю. Саме тому вона зручна для службового користування і містить ряд показників конфіденційного характеру.

Система CAMELS передбачає наявність п'яти оцінок якості активів. Показники системи CAMELS такі:

1) капітал (C) – власний капітал до загальних активів; непогашені в строк кредити до власного капіталу; оцінка платоспроможності; сукупність проблемних кредитів до власного капіталу;

2) якість активів (A) – непогашені в строк кредити до загальної суми кредитів; загальна сума списаних непогашених кредитів за попередні 12 місяців за мінусом загальної суми відшкодувань до середніх залишків за кредитами; непогашені в строк кредити до активів; ринкова вартість інвестицій, термін платежу за якими вже настав, до залишкової вартості інвестицій, термін платежу за якими вже настав; накопичені нереалізовані прибутки або збитки на ліквідних цінних паперах до вартості продажу інвестицій;

3) менеджмент (M) – оцінка управління, яка передбачає наявність та виконання стратегічного плану розвитку кредитної спілки на 2–3 роки; затверджений бізнес-план, розроблений з дотриманням норм чинного законодавства; оцінка інформаційних систем (системи внутрішнього контролю, програми аудитів, порядок зберігання документів тощо);

4) дохід (E) – чистий дохід до середніх активів (річних); витрати до середніх активів (річних); основні засоби до активів; валовий дохід до середніх активів; вартість залучених коштів до середніх активів; загальний дохід до середніх активів (річних); резерв від втрат і за проблемними кредитами до середніх активів (річних); коефіцієнт за нетто-процентом до середніх активів (річних);

5) управління активами (пасивами) (L) – вартість довгострокових активів до активів; прості акції до загальної суми акцій і позик; загальна сума кредитів до загальної суми акцій; загальна сума кредитів до загальної суми активів; готівкові кошти та інвестиції до одного року до загальних активів; загальна сума акцій, депозитів і позик до загальних кредитів та інвестицій; позики до загальної суми акцій, власного капіталу і товарообігу кредитів;

6) інші показники (S) – зростання власного капіталу, кількості кредитів, активів, кількості інвестицій, частка на ринку (акції на поточний період/акції на кінець попереднього періоду). Загальна кількість показників перевищує 32.

Наведемо ключові показники, які важливі для будь-якої фінансової установи, тобто показники достатності капіталу, якості активів і прибутковості.

Аналіз таблиці доводить, що вимоги до капіталу не залежать від розміру активів і навпаки вимоги до якості активів збільшуються в міру зростання активів.

III. У 1990 р. Всесвітня рада кредитних спілок розробила і почала використовувати набір фінансових коефіцієнтів, які відомі як PEARLS.

У систему аналізу було включено велику кількість різних фінансових коефіцієнтів і правил, які пропонувалися для використання фінансовими установами в різних країнах. Кожна буква в назві PEARLS означає конкретний розмір моніторингу, який оцінює певну ключову сферу діяльності кредитного кооперативу:

Protection – захист;

Effective financial structure – ефективна фінансова структура;

Asset quality – якість активу;

Rates of return and cost – норма рентабельності та витрати;

Liquidity – ліквідність;

Signs of growth – ознаки зростання.

Розглянемо кожну складову системи **PEARLS** [3, с. 290].

**P = Protection – захист.** Захист означає створення необхідного резерву для покриття втрат від проблемних кредитів. Захист від неповернених кредитів вважається повноцінним, якщо кредитний договір має достатній запас коштів для покриття 100% усіх кредитів, які прострочені понад шість місяців, 35% усіх кредитів, які прострочені 1–12 місяців. Крім того, необхідно повністю списати кредити, які прострочені більше 12 місяців.

**E = Effective financial structure** – ефективна фінансова структура. Система PEARLS пропонує певну систему діяльності кредитних кооперативів. 70–80% активів повинні бути розміщені в кредити, до 20% – у ліквідних та фінансових інвестиціях не повинно бути більше 10% активів, частка основних засобів (земля, будинки, устаткування та ін.) не повинна перевищувати 5% активів. Пасиви складаються з депозитних внесків, на 10–20% – із пайових внесків, на 10% – з організаційного (інституційного) капіталу, резервного капіталу і нерозподіленого доходу.

Організаційний (інституційний) капітал виконує три завдання: фінансування за рахунок безоплатних коштів, збільшення прибутковості, покриття збитків.

**A = Asset quality – якість активу.** Коефіцієнт неповернення не повинен перевищувати 5% від обсягу усіх виданих кредитів. Відсоток неприбуткових активів – не більше 5% від усіх активів кредитного кооперативу.

Фінансування неприбуткових активів повинно на 100% забезпечуватися за рахунок інституційного (організаційного) капіталу кредитного кооперативу чи з інших безоплатних зобов'язань.

**R = Rates of return and cost** – норма рентабельності та витрати. Система PEARLS має всі необхідні компоненти чистого доходу для того, щоб допомогти підприємству обчислити доходи за інвестиціями і розрахувати операційні витрати. Ця методологія допомагає визначити, які інвестиції найбільш дохідні. Інформація про прибутковість розраховується за такими сферами інвестування:

- прибутковість кредитного портфеля;
- прибутковість ліквідних інвестицій;
- прибутковість фінансових інвестицій;

Таблиця

**Показники достатності капіталу, якості активів і прибутковості**

| Показник | Розмір активів, млн. | 1 оцінка, % | 2 оцінка, % | 3 оцінка, % | 4 оцінка, % | 5 оцінка, % |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Власний капітал/ загальна сума активів | Незалежно від розміру активів | >7 | 6–6,99 | 4–5,99 | 2–3,99 | <0,2 |
| Непогашені у строк більше 2 місяців кредити/загальна сума кредитів | <2 | <1,5 | 1,5–3,5 | >3,5–7 | >5–8,25 | >8,25 |
| | 2–10 | <1,5 | 1,5–3,5 | >3,5–5 | >7–9,5 | >9,5 |
| | 10–50 | <1,25 | 1,25–2,5 | >2,5–3,5 | >3,5–5,5 | >5,5 |
| | >50 | <1,25 | 1,25–2,25 | >2,25–3,25 | >3,25–4,75 | >4,75 |
| Доходи за середніми активами (активи на початок + активи на кінець /2) | <2 | >1,25 | 0,9–1,25 | 0,4–<0,9 | 0,2–0,4 | <0,2 |
| | 2–10 | >1 | 0,8–1 | 0,35–<0,8 | 0,15–<0,35 | <0,15 |
| | 10–50 | >1 | 0,8–1 | 0,35–<0,8 | 0,2–<0,35 | <0,2 |
| | >50 | >1 | 0,8–1 | 0,35–<0,8 | 0,2–<0,35 | <0,2 |

*Джерело: [4]*

• прибутковість нефінансових інвестицій.

**L = Liquidity – ліквідність.** Підтримка повноцінного резерву ліквідності – обов'язкова складова у фінансовому управлінні кредитними кооперативами. Система PEARLS аналізує ліквідність за такими напрямами:

• загальний резерв ліквідності, який відображає відсоток ощадних вкладів, інвестованих як ліквідні активи або в національну асоціацію, або в комерційний банк до короткострокових зобов'язань (30 днів і менше), рекомендується підтримувати на рівні не менш 15%;

• ліквідні засоби, які простоюють, – бажано зменшити до нуля.

**S = Signs of growth – ознаки зростання.** Зростання вимірюється за такими показниками:

• сума балансу,
• кредити;
• ощадні вклади;
• паї;
• організаційний (інституційний) капітал.

У світовій практиці регулювання діяльності кредитних установ існує багато методик оцінки їхнього фінансового стану та діяльності, які застосовують у різних економічних умовах.

IV. У 2000 р. НАКСУ запровадила рейтингову систему оцінки фінансового стану кредитних спілок для членів асоціації. У процесі розробки цієї системи застосовували методику, яка закладена в системі рейтингового аналізу фі-нансового стану KAPER. Рейтингом система НАКСУ ґрунтується на розрахунку 16 показників.

Рейтинг кредитних спілок визначається за оцінкою основних показників діяльності: дохідність, капіталізація, обсяг активів, рівень ліквідності та заборгованості. Кожен із цих показників оцінюється за кількома параметрами. Капітал оцінюється за чотирма показниками в балах від мінус 40 до плюс 40; активи оцінюються за шістьма показниками, від мінус 20 до плюс 25 балів; доходність визначають два показники – від мінус 20 до плюс 20; ліквідність – один параметр у діапазоні від нуля до п'яти; простроченість – три показники, від мінус 10 до плюс 10.

Загальна оцінка, залежно від стану кредитної спілки, може коливатися від мінус 90 до 100 балів. Якщо загальна оцінка нижче нуля, значить фінансовий стан кредитної спілки критичний, від 1 до 25 – дуже серйозні проблеми, від 26 до 40 – складна ситуація, яку можна виправити, від 41 до 60 – задовільний стан, від 61 до 75 – стан добрий, бал понад 75 відображає дуже добрий стан.

При цьому кредитні спілки поділяються за обсягом капіталу на 5 груп;

1) 2-5 млн грн;
2) 1-2 млн грн;
3) 500 тис. грн – 1 млн грн;
4) 100-500 тис. грн;
5) менше 100 тис. грн.

Максимальний бал кредитної спілки може становити 100 балів, мінімальний бал – 90. Отриманий сумарний бал визначає одну із шістьох можливих категорій фінансового стану:

• критична;
• задовільна;
• добра;
• ризикова;
• проблемна;
• дуже добра.

Система рейтингового аналізу фінансового стану кредитних спілок у Польщі KAPER передбачає чотири групи показників – капіталу (К), якості активів (А), ліквідності (Р), ефективності й рентабельності (Е, R).

Кредитні спілки для цілей аналізу за розміром активів розподіляються на дві групи: кредитні спілки з активами до 5 млн злотих і кредитні спілки з активами більш 5 млн злотих. Кожний показник має оптимальне та критичне значення. Інтервал між оптимальним і критичним значенням поділений на певну кількість проміжків, кожному з яких присвоюється бал. Після визначення фактичного значення кожного показника та присвоєння відповідного бала визначається сумарний бал кредитної спілки. Отриманий сумарний бал визначає одну із чотирьох (A, B, C, D) категорій.

Усього застосовуються 19 показників: загальний капітал до загальних активів (норма – 8% для великих спілок, 12% – для малих); показник покриття кредитів капіталом (норма – 12%), показник покриття депозитів капіталом (норма – 10% для великих спілок, 12% – для малих); прострочені кредити терміном більше 30 днів, зменшені на резерв сумнівних боргів до капіталу (норма – 0%); інституційний капітал до загальних активів (норма – 4%); недоходні активи до загальних активів (норма – 6%), При цьому кредити, які прострочені більше 30 днів, скориговані на сформований резерв сумнівних боргів до активів (норма – 3%), кредити, прострочені більше 30 днів, до загальних кредитів (норма – 5%); обов'язкова та миттєва ліквідність (норма – 10%); співвідношення сальдо кредитів до сальдо депозитів (норма – 80%): дохідні активи до платних пасивів (норма – 100%); строкова (6 місяців) ліквідність (норма – 150%); прибуток до активів (норма – 2%); співвідношення витрат і доходів (норма – 80%); співвідношення фінансової маржі до активів (норма – 7%); отримані проценти за кредитами до нарахованих процентів за зобов'язаннями (норма – 180%); прибуток активів (норма – 15%); операційні витрати до активів (норма – 4%) [4, с. 64].

Таким чином, існують певні розбіжності у системі рейтингової оцінки показників фінансово-господарської діяльності кредитних спілок в Україні та світу: методика поділу на групи за обсягом капіталу, перелік показників і оцінка категорій. Але, на нашу думку, всі перераховані методики не можуть охарактеризувати фінансово-господарську діяльність і кредитних спілок як такі, що відповідають принципам кооперативного руху.

Кооперативні цінності є функціональною основою кооперативного способу життя кооператорів. Якщо такі цінності визначають і суспільно-господарську діяльність, поведінку керівників і членів, спостерігається стабільне зростання кооперативних організацій та їхньої популярності у суспільстві.

Світова кооперативна спільнота визначила такі основні морально-етичні цінності кооперації: взаємодопомога, демократія, рівність, справедливість і солідарність.

***Взаємодопомога***. На думку кооператорів, всебічний розвиток людини можливий тільки у взаємодії з іншими людьми. Шляхом об'єднання можна досягти значних успіхів. І особливо для посилення свого впливу на ринкову ситуацію. Кооператив як суспільний інститут сприяє підвищенню освітнього, культурного рівня учасників кооперативного руху.

***Демократія*** – обов'язкова передумова участі у справах свого кооперативу, а міра участі – один із показників демократії. Механізм існування демократії знаходиться всередині самої кооперації. Члени кооперативу управляють ним на принципах самоуправління; контроль у кооперативі також здійснюють пайовики. Отже, влада в кооперативі належить її членам. Послідовне дотримання демократії дозволяє кооперативам в умовах ринкової економіки не тільки зберігати, але й постійно підтверджувати свою кооперативну сутність.

Члени кооперативу мають певні права, зокрема право голосу на загальних зборах, право на привілеї та право бути обраним в органи управління. Кооперативи намагаються дотримуватися фактичної рівноправності своїх членів, оскільки нерівність при здійсненні прав роз'єднує їх, а рівність, навпаки, об'єднує, зміцнює кооперацію.

***Дотримання справедливості*** – характерна риса кооперативів, які функціонують перш за все для блага своїх членів. Члени одного кооперативу є одночасно його працівниками, тому справедливість визначається рівною оплатою рівного внеску кожного. У багатьох кооперативах справедливість визначається порядком розподілу між ними частини кооперативного прибутку або доходу, який прийнятий самими пайовиками.

У кооперативному русі ***солідарність*** означає спільність інтересів його учасників і їх взаємну відповідальність за результати діяльності, Кооперативи та кооператори становлять єдине ціле.

Як продукт кооперативного руху кооперативні цінності відображають моральний вибір самих кооператорів. Цінності кооперації взаємно доповнюють одна одну. Як правило, вони взаємопов'язані з кооперативними принципами.

Дуже часто основною метою діяльності кредитних спілок є залучення найбільшої кількості пайовиків з метою росту обсягу своїх активів; проценти за користування кредитом розраховуються з урахуванням ситуації на кредитному ринку, не враховуючи інтересів членів спілки та їхніх особливих можливостей.

На нашу думку, саме соціальні показники та дотримання кооперативних принципів діяльності мають бути покладені в основі рейтингової оцінки діяльності кредитних спілок.

Соціальна ефективність – це відповідність діяльності спілки своїм соціальним завдання. Про зміну соціальної ефективності спілки можна робити висновки порівнюючи показники в динаміці.

Кредитну спілку як засіб мікрокредитування можна розглядати як інвестора. Суть інвестиційної діяльності кредитної спілки полягає в комплексі заходів щодо підготовки та реалізації проектів інвестицій, у результаті яких досягається соціальний ефект. Основною метою інвестиційної політики кредитної спілки є забезпечення найбільш ефективних способів розширення активів з позицій перспективного розвитку [7, с. 130].

Соціальна ефективність функціонування кредитних спілок у регіоні може розглядатися з погляду досягнення раціонального споживання продуктів харчування та підвищення рівня життя населення. Результатом діяльності кредитної спілки буде підвищення зайнятості та зростання доходів населення, а також підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Важливу роль у зростанні конкурентоспроможності кредитних спілок відіграють члени кооперативів – пайовики. Без їхньої активної участі у діяльності кредитних спілок, їхньої зацікавленості в успішній роботі розвиток кредитної кооперації в ринковому середовищі стає неможливим.

На конкурентоспроможність кредитної кооперації значно впливає наявність у її складі досвідчених спеціалістів, здатних відстоювати її інтереси й примножувати економічний потенціал. У підготовці кадрів для кредитних спілок України необхідно враховувати не тільки потребу в глибоких знаннях економічних, правових і технічних дисциплін, а і знаннях з історії, теорії та практики кооперації.

Важливе значення для розвитку кредитної кооперації України має розповсюдження і використання досвіду успішної роботи її окремих організацій навіть у сучасних умовах нецивілізованої конкуренції. Одним із основних напрямів розповсюдження досвіду роботи має стати рейтингова оцінка фінансово-господарської діяльності кредитних спілок.

На основі проведеного аналізу особливостей існуючої методики рейтингової оцінки діяльності кредитних спілок окреслимо її перспективні сфери застосування.

Порівняльний аналіз – порівняння фінансових показників і результатів діяльності підприємства з аналогічними показниками за попередні періоди, Інших підприємств, середніми значеннями цих показників по відповідних га-

лузях, нормативними значеннями. Він визначає конкурентоздатність підприємства і його потенціал у діловій співпраці. Фінансовий стан підприємства розглядають не тільки як якісну характеристику фінансів підприємства, а й як кількісний вимір – рейтингова оцінка [1, с. 18].

На рейтинг кредитної спілки значно впливає забезпеченість її досвідченими спеціалістами, здатними відстоювати її інтереси й примножувати економічний потенціал. У підготовці кадрів необхідно враховувати не тільки потребу в глибоких знаннях економічних, правових і технічних дисциплін, а і знаннях з історії, теорії та практики кооперації.

Враховуючи досвід діяльності подібних організацій в умовах конкуренції різних країн світу, доцільно звернути увагу на такі напрями посилення конкурентоспроможності кредитної кооперації України;

• дотримання кооперативних принципів;

• забезпечення внутрішнього і зовнішнього зростання кооперативних організацій та вдосконалення організаційної побудови;

• ефективне використання ресурсів (матеріальних, фінансових і трудових);

• забезпечення кооперативних організацій кваліфікованими фахівцями – відданими кооператорами;

• пропаганда кооперативних ідей серед населення та забезпечення активності пайовиків;

• вплив на органи влади з метою прийняття законів і законодавчих актів, які сприяли би розвиткові створених громадянами країни кооперативів для задоволення власними силами і коштами своїх матеріальних і духовних потреб;

• активна участь у загальноукраїнському і міжнародному кооперативному русі.

**Висновки.** Отже, кредитні спілки є важливою інфраструктурною складовою фінансового ринку. Тому їх господарська діяльність повинна сприяти економічному розвитку регіону. У процесі організації кредитних відносин кредитні спілки враховують інтереси спілки, її пайовиків, позичальників і загальнодержавні інтереси. Отже нами було розглянуто методики оцінки фінансового стану та ефективності діяльності кредитних установ та, на нашу думку, вони не можуть всебічно охарактеризувати фінансовий стан та діяльність кредитних спілок. Як ми вже згадували вище, кредитна спілка є фінансовою організацією, але способи та напрями її роботи мають свою специфіку. Тому не всі показники, що характеризують ефективність кредитних установ, можуть бути використані для оцінки ефективності діяльності спілки. На основі проведеного аналізу особливостей існуючої методики рейтингової оцінки діяльності кредитних спілок нами запропоновано додати до діючої рейтингової системи НАКСУ ще два фінансових показника, які входять в набір фінансових коефіцієнтів PEARLS: захист і ефективну фінансову структуру. Вибір сааме цих показників спричинений відсутністю у кредитних спілок резервів для покриття втрат від проблемних кредитів і чіткої системи діяльності кредитних спілок.

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:**


1. Калустова К. Аналіз фінансової звітності кредитних спілок – членів НАКСУ за 2007 рік / К. Калустова // Бюлетень кредитних спілок України. – 2008. – № 2 (18). – С. 18-27.
2. Міжнародні принципи кредитних спілок // Вісник кредитної кооперації. – 2008. – № 5 (8). – С. 3-6.
3. Негребецька Л.А. Застосування економіко-математичних моделей в кредитних спілках // Тези доповідей ІІ міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми впровадження інформаційних технологій в економіці та бізнесі». – Ірпінь, 2001. – С. 288-290.
4. Розвиток кредитних спілок і кооперативів у Канаді: українсько-канадський досвід // Вісник кредитної кооперації. – 2008. – Червень-серпень (№ 4): Аналітично-інформаційний додаток. – С. 64-70.
5. Руська Р.В. Моделювання фінансових результатів діяльності кредитної спілки / Руська Р.В. Домбровський І.В. / Тернопіль: Економічна думка, // «Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль». – Випуск 18. – 2008. – С. 170-177.
6. Руська Р.В. Теоретична постановка економіко-математичної моделі діяльності кредитної спілки / Руська Р.В., Іващук О.Т., Пласконь С.А. // Науковий вісник НЛТУ. Збірник науково-технічних праць. Львів. – 2010. – № 20.11. – С. 49-62.
7. Славова Н.О. Кредитні спілки: управління та відповідальність / Н.О. Славова // Відповідальність у сфері господарювання: сучасний стан і перспективи розвитку: зб. наук. праць / НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк: Юго-Восток, ЛТД, 2009. – С. 129-137.